

KONIJN MET PRUIMEN

Lesmap

Beste leerkracht,

Binnenkort komt u met uw klas kijken naar onze voorstelling *Konijn met pruimen*. Zoals u misschien weet kadert deze voorstelling in een ruimer educatief project van BOS+, GoodPlanet, Laika en MOS. De belangrijkste thema's van dit project zijn olieontginning in het Amazonewoud, de lokale en globale gevolgen voor mens en milieu, en duurzame alternatieven.

We overlopen even wat de educatieve omkadering precies inhoudt.

Eerst en vooral is er natuurlijk deze **lesmap**, waarin u informatie over de voorstelling en de makers vindt en een aantal uitgewerkte ideeën om achteraf in de klas een bespreking te houden. U kiest zelf welke onderdelen u wil gebruiken.

We hebben een aantal kant en klare **lesvoorbereidingen** gemaakt over de volgende onderwerpen:

- Over leven in het Amazonewoud
- Aardolie en ons klimaat
- Olie in de Amazone
- Transitie: alternatieven genoeg
- Inheemse bevolking – wie zegt u?
- Een korte geschiedenis aan de hand van aardolie

Deze lesvoorbereidingen zijn gratis te downloaden op de [site](#) van BOS+.

Ten slotte komen we graag langs bij u op school. Een medewerker van BOS+ of GoodPlanet geeft een **vorming op school** voor een klein groepje leerlingen, begeleid door een of meerdere leerkrachten. Het doel van deze vorming is om de leerlingen aan te zetten om actie te ondernemen op hun school. Ook de MOS-begeleider kan jullie hierin ondersteunen. Alle info daarover vindt u in het **actieboekje** dat u na de vorming ontvangt.

Belangrijke informatie voor de leerkracht

In dit stuk komt de **zelfdoding** van een jongere aan bod. Heb je een leerling die geconfronteerd is geweest met een zelfdoding in zijn/haar omgeving, dan raden wij aan om die leerling op voorhand apart te nemen en hem/haar hier van op de hoogte te brengen.

Leerlingen kunnen terecht met vragen over zelfdoding op www.zelfmoord1813.be of het nummer 1813. Dit kan per telefoon of via chat, en is gratis en anoniem.

Onze lesmap wordt beter dankzij uw feedback

Tevreden over bepaalde onderdelen (of net niet)? Kritiek of suggesties? Altijd welkom op thibaut.joris@bosplus.be.

Inhoud van de voorstelling

BOS+, GoodPlanet, Laika en MOS slaan de handen in elkaar voor een noord-zuidproject dat zowel een educatieve als een artistieke component heeft, en zich zowel op school als in de theaterzaal afspeelt.

De vraag tot samenwerking luidde: wil Laika een theatervoorstelling maken over de ontginning van aardolie in het Amazonegebied en over de hiermee gepaard gaande ontbossing, verontreiniging, sociale ontwrichting en gezondheidsproblemen?

BOS+ wil met dit project leerlingen zelf een positief antwoord op deze problematiek laten bieden. Niet bij de pakken blijven zitten, maar een activiteit op school organiseren die hen in staat stelt om minder aardolie te verbruiken. En tegelijk andere leerlingen en leerkrachten bewust maken van de alternatieven die er zijn.

Laika vroeg aan de Vlaamse auteur Dimitri Verhulst – auteur van onder meer *De helaasheid der dingen* – om een theatertekst te schrijven.

Konijn met pruimen speelt zich af ten huize van pa en ma Van Campenhout. Knoert van een villa, wagenpark voor de deur met een gemiddelde uitstoot van om en bij de 300 gram CO₂ per kilometer per vehikel, thermostaat permanent op 27 graden, gezworen vleeseters. Kortom: mensen voor wie het begrip ‘duurzaamheid’ er enkel op wijst dat het leven steeds duurder wordt. Er is een etentje gepland voor de verjaardag van hun zoon Wim, die zijn nieuw lief heeft meegebracht. Evelyne blijkt zowat in alles het tegendeel van pa en ma. Bovendien heeft ze – o horror – ook Wim aangestoken met haar donkergroen gedachtengoed, wat enigszins nefast is voor de feestvreugde...

Wat volgt is niet louter een conflict tussen twee generaties, maar evenzeer tussen leefgewoonten, consumptiepatronen en visies op de verhouding tot onze planeet. Een komisch, tragisch, hilarisch, grotesk vertoon, terwijl de gemoederen geleidelijk oververhit raken en het konijn-met-pruimen maar niet wil garen in de oven.

CREDITS

Laika en **BOS+** in samenwerking met GEN2020, t,arsenaal, GoodPlanet Belgium en MOS

Tekst: Dimitri Verhulst

Van en met: Aïcha Cissé, Janne Desmet, Arne De Tremerie en Frank Dierens (de acteurs)
Jo Roets (regie), Mieke Versyp (dramaturgie), Anton van Haver (licht en geluid),
Stef Stessels (decor), Pauline Verminnen (kostuums)

Het filmpje dat gebruikt wordt om de voorstelling in te leiden heet ‘Angry Kid’ en is gemaakt door Greenpeace. BOS+ bedankt Greenpeace om dit filmpje te mogen gebruiken.

Konijn met pruimen kwam tot stand met de steun van de Belgische ontwikkelingssamenwerking.

Vorbereiding in de klas

Uit de reacties op de try-outs bleek dat leerlingen de voorstelling herkenbaar en toegankelijk vinden en dat een uitgebreide voorbespreking van dit stuk niet nodig is. Wat kan u wel doen?

Ter voorbereiding: even kaderen (10 min.)

Het gaat om een bijzonder project: een samenwerking tussen BOS+ (een ngo), GoodPlanet (een milieuorganisatie), Laika (een theatergezelschap) en MOS (een overheidsdienst). De voorstelling maakt deel uit van een educatief project met de naam 'Olie drijft boven'. Medewerkers van BOS+, GoodPlanet en MOS komen op school een klein groepje leerlingen inspireren om een actie op te zetten over olieontginning in het Amazonegebied. De kans is bijgevolg groot dat de leerlingen dit jaar op school nog met het thema zullen kennismaken.

Wat is een ngo?

De afkorting betekent 'niet-gouvernementele organisatie': een organisatie die niet onder een overheid valt, die niet commercieel is en die een maatschappelijk doel nastreeft. In België wordt de term gewoonlijk gebruikt voor organisaties die zich met ontwikkelingssamenwerking bezighouden.

Wat is ontwikkelingssamenwerking?

Ontwikkelingssamenwerking is bedoeld om ontwikkelingslanden en hun burgers te helpen zich verder te ontwikkelen en zo een betere levenskwaliteit te bereiken. Ontwikkelingssamenwerking is actief op terreinen zoals onderwijs, gezondheidszorg of landbouw. BOS+ werkt rond natuurlijke rijkdommen zoals bos en milieu. Deze bieden de lokale bevolking voordelen (zoals hout of voedsel) waardoor zij aan levenskwaliteit winnen. BOS+ vindt dat de lokale bevolking dat op een duurzame manier moeten kunnen doen. (Voor meer info: www.bosplus.be)

Wie zijn de makers van de voorstelling?

Het stuk is geschreven door auteur **Dimitri Verhulst**, die je misschien kent van het boek (of de verfilming van) *De helaasheid der dingen*. Dimitri Verhulst staat bekend om zijn scherpe, tegendraadse humor en zijn volkse stijl, twee dingen die je zal terugvinden in deze voorstelling.

Laika is 'theater der zinnen', gevestigd in Borgerhout, Antwerpen. Theater geïnspireerd door de schoonheid van de taal en geënt op de grote en kleine verhalen van vroeger en nu. Laika breekt de muren van de schouwburg open. Letterlijk door regelmatig op locatie te spelen, figuurlijk door zich naar buiten te richten. Naar de buurt, de stad, de samenleving, de hele wereld. Daartoe verbindt het zich met organisaties wiens werking het louter artistieke overstijgt, met andere disciplines en andere culturen, met als doel het stimuleren van een sociale dynamiek en een samenhangsgevoel.

GoodPlanet Belgium, de derde partner in dit project, begeleidt scholen en jongeren in allerlei projecten, vormingen en lespakketten over duurzaamheid op school.

MOS ondersteunt basis- en secundaire scholen, om van de school een milieuvriendelijke en duurzame leeromgeving te maken.

Indien nodig, herinner je leerlingen eraan:

- Voor het begin van de voorstelling je gsm uitschakelen
- Foto's nemen of filmen is niet toegestaan
- Respecteer de acteurs en de andere toeschouwers door aandachtig te zijn tijdens de voorstelling
- Niet eten of drinken in de zaal

Nabespreking: Konijn met pruimen

Vakken: Nederlands, aardrijkskunde, PAV, zedenleer, godsdienst

Doelgroep: 4^e, 5^e, 6^e en 7^e jaar secundair onderwijs

Duur: Afhankelijk van de keuze van onderdelen

Eindtermen/Ontwikkelingsdoelen:

Vorm	Vak	ET/OD/VOET De leerlingen ...
ASO/TSO/ KSO	Aardrijkskunde	10) kunnen productie en consumptie van voedsel en hulpbronnen in relatie brengen met demografische evolutie en welvaartsniveau in het kader van een duurzame ontwikkeling. 26) kunnen voorstellen aanbrengen voor het ruimtegebruik in het kader van duurzame ontwikkeling. 27) zijn kritisch tegenover aangeboden informatie zoals die m.b.t. ontwikkelings-, welvaarts- en milieuproblemen. 29) zijn bereid om lokale problemen van milieu en samenleving in een globale context te plaatsen.
	Nederlands	10) kunnen bij de planning, uitvoering van en bij de reflectie op de spreektaken/gesprekstaken: • hun voorkennis inzetten; • bijkomende info vragen; • hun taalgebruik aanpassen; • non-verbaal gedrag inschatten en inzetten; • argumenten herkennen en aanbrengen; • adequaat reageren op de inbreng van gesprekspartner(s). 11) zijn binnen de gepaste communicatiesituaties bereid om: • te spreken; • algemeen Nederlands te spreken; • een kritische houding aan te nemen tegenover hun eigen spreek- en gespreksgedrag. 16) kunnen bij de planning, uitvoering van en bij de reflectie op hun taken kunnen de leerlingen: • hun voorkennis inzetten; • feiten en meningen onderscheiden; • argumenten in een tekst op hun waarde en relevantie beoordelen. 18) De leerlingen zijn bereid om: • te reflecteren op inhoud en vorm van de teksten; • hun persoonlijk oordeel over bepaalde teksten te formuleren, in vraag te stellen en eventueel te herzien. 33) De leerlingen kunnen op hun niveau bewust reflecteren op luister-, spreek-, interactie-, lees- en schrijfstrategieën.

BSO	PAV	2) kunnen over mondelinge of geschreven informatie reflecteren en ze evalueren. 6) kunnen zich mondeling duidelijk uiten. 12) kunnen informatie uit uiteenlopend tekstmateriaal begrijpen en gebruiken. 19) kunnen belangrijke wereldproblemen herkennen en bespreken. 29) zijn ingesteld op een bewust en verantwoord consumentengedrag.
VOET-en	Context 4 Context 6	2) herkennen in duurzaamheidsvraagstukken de verwevenheid tussen economische, sociale en ecologische aspecten en herkennen de invloed van techniek en beleid; 3) zoeken naar mogelijkheden om zelf duurzaam gebruik te maken van ruimte, grondstoffen, goederen, energie en vervoermiddelen; 4) zoeken naar duurzame oplossingen om de lokale en globale leefomgeving te beïnvloeden en te verbeteren; 2) gaan constructief om met verschillen tussen mensen en levensopvattingen;

Methodieken:

- Groepsgesprek
- Film
- Enveloppenspel
- Verbale Expressie

Materiaal:

- Vijf kleine papiertjes per leerling
- Enveloppen met vragen
- Briefjes met citaten uit de voorstelling

Opbouw:

Groepsgesprek (15 min.)

Met dit groepsgesprek willen we leerlingen doen nadenken over de keuzes van de makers bij de creatie van dit stuk. Laat leerlingen antwoorden zoeken en help hen door het stellen van bijvragen.

De antwoorden die we hier vermelden werden gegeven door leerlingen die de try-outs bijwoonden. Hier en daar spreken die antwoorden elkaar wat tegen, dat vinden we niet zo erg.

Waar ging het stuk volgens jou over?

Twee thema's in één geheel: over hoe een gezin omgaat met verdriet en hoe mensen (al dan niet) omgaan met klimaatverandering.

Het toont aan hoe de meeste mensen te druk bezig zijn met hun eigen zorgen of problemen, en daardoor de grotere problemen om ons heen negeren. Het is pas door de komst van Evelyne dat de buitenwereld een klein beetje binnenkomt bij dit gezin.

Wat viel je op aan het decor?

Het decor zegt iets over onze wegwerpmatenschap. Langzaam wordt de plant meer en meer zichtbaar, en ook de pijnlijke waarheid van dit gezin komt bloot te liggen. Het decor verdwijnt helemaal, wat overblijft is de natuur. Het decor geeft weer hoe we alles weggooien tot alleen het probleem over blijft.

Wat denk je van het einde? Wat zouden de makers daarmee willen zeggen?

Het einde heeft niet één betekenis, iedere toeschouwer kan dit invullen zoals hij/zij dat zelf ziet. De regen dient bijvoorbeeld als waarschuwing: als we allemaal zouden doorgaan zoals dat gezin, dan maken we de aarde kapot. De regen staat voor klimaatverandering.

Informatie geven (10 min.)

De voorstelling Konijn met pruimen maakt deel uit van een educatief project van BOS+. Dit project wil leerlingen iets vertellen over de problematiek van de ontginning van aardolie in het Amazonewoud en zet hen aan tot actie. Dat het ontginnen en verbranden van fossiele brandstoffen geen duurzame activiteit is, valt af te leiden uit de impact op de lokale bevolking, de impact op het milieu en de globale impact van de klimaatverandering.

Als je het gevoel hebt dat je leerlingen niet voldoende vertrouwd zijn met deze problematiek, raden wij aan om het volgende uitstekende filmpje (5 min.) te gebruiken als inleiding: [Keep the oil in the ground.](#)

Neem de tijd om het filmpje achteraf even te bespreken. Wat vonden leerlingen hiervan? Hebben ze iets nieuws geleerd? Gaan ze akkoord met de boodschap van dit filmpje of niet?

Enveloppenspel (20 min.)

Bereid vijf enveloppen met vragen voor (zie hieronder) over de personages uit de voorstelling. Alle leerlingen krijgen/maken vijf kleine papiertjes waarop ze straks een naam van een personage kunnen schrijven, als antwoord op een vraag.

Namen: Walter, Chantal, Wim, Evelyne, Thomas

Vragen:

- Met wie zou je het langst op een onbewoond eiland kunnen zitten?
- Wiens wereldbeeld past het best bij het jouwe?
- Wie is er op het einde van het stuk best af?
- Met wie heb je het meeste medelijden?
- Wie heeft het meeste kansen om te slagen in het leven?
- ...

De enveloppes worden over de banken verspreid. De leerlingen lopen rond in de klas en schrijven op hun papiertjes de naam op die volgens hen bij die vraag past. Nadien overloop je via een klasgesprek per vraag welke personages gekozen werden.

Vraag de leerlingen waarom ze die persoon kozen, wie daar helemaal niet mee akkoord gaat, wat er nu precies voor zorgde dat je die persoon kiest en niet een andere...

Je kan de leerlingen ook vragen of ze mensen kennen zoals de personages. Zijn ze realistisch of zijn het karikaturen? Bestaan Walter en Chantal? Zijn zij de regel of de uitzondering?

Verbale expressie: citatenspel (20 min.)

Laat de leerlingen per twee, drie of vier een groepje maken. Elk groepje krijgt een envelop met daarin een provocerend citaat uit het toneelstuk. De bedoeling is dat elk groepje zelf een antwoord bedenkt op dat citaat en het nadien naspeelt, alsof het echt toneel is. Dit kan verbaal, maar mag ook zonder woorden gebeuren. Na elk minustukje kun je een aantal vragen stellen.

- Waarom koos je voor zo'n repliek?
- Wat stoorde jou het meest aan dit citaat?
- Wat zegt deze uitspraak over het personage? Over de situatie?
- Welke problematiek wordt in dit citaat aangeraakt?

De citaten:

1. "Eerst een bus, daarna een trein en dan nog een bus. Dan heb je het leven gaarne moeilijk. Op de tijd die hij nodig heeft om dertig kilometer met het openbaar vervoer af te leggen vlieg ik naar Tenerife."
2. "Miljaar, dat is hier precies een sauna. Is dat werkelijk nodig om die verwarming helemaal open te draaien? - Dat is omdat jullie van buiten komen. Als het te warm is kan je nog altijd iets uittrekken."
3. Over Texaco: "Het is zo dat zij jaren geleden in de wouden zijn neergestreken. Zij hebben daar zonder boe of ba boringen gedaan, er is een hele hoop olie in de rivieren gesukkeld en het hele gebied is nu verontreinigd. De bodem zowel als het water. Texaco is daar al een tijdje weg maar heeft nooit zijn vuiligheid opgekuist. Met als gevolg dat grote delen van de bevolking huidziekten krijgen, kanker, het vee sterft..."
4. "Vegetarisch? Je bent toch niet ziek? Of een allergie of zo? Kom mij niet vertellen dat je jezelf te dik vindt."
5. "Wij, liefhebbende ouders, wij kopen dat ventje zijn eerste auto. Een Porsche, zijn jongensdroom. 437gr CO₂-uitstoot per kilometer puur rijplezier. Tien liter zoop dat beestje van contentement."
6. "De Indiërs kappen jaarlijks 50 miljoen bomen voor hun crematies. 50 miljoen bomen. Dat zijn een heleboel dakloze vogels, als je 't mij vraagt."
7. "Vegetariërs verpesten alle feestjes. Ze willen dat iedereen zich uitslooft, speciaal voor hen een apart menu samenstelt en ze voelen zich niet eens schuldig tegenover diegene die ze dubbel werk geven."
8. "Als zij een glas water drinken, dan gieten ze eerste een beetje water uit over het land om het te delen met hun god Pachamama, uit dankbaarheid. En voor jou is dat cultuur. Maar als er twee gebroken mensen van jouw eigen kudde een bord courgettesoep in een bloempot gieten, dan is dat voor jou allesbehalve cultuur, maar iets wat je graag belachelijk maakt."
9. "Ik ken jouw soort progressieve trienen wel. Jullie kijken met iets van minachting naar de vorige generatie. Jullie denken dat de ouderen stom en egocentrisch zijn. Jij denkt van jezelf dat je de eerste in de geschiedenis bent die opkomt voor een goede zaak."
10. "Gekocht in de Wereldwinkel, jongen. De opbrengst gaat rechtstreeks naar de arme boeren. Dat is nodig of al onze winkelstraten staan morgen vol wanhopige panfluitspelers. Kiezen tussen menslievendheid en vervuilend transport. Hoe kun je goed doen?"
11. "We zijn sowieso al met te veel op deze aardkloot."

Geen drama zonder (generatie)conflict (20 min.)

Laat de leerlingen per twee, drie of vier een groepje maken en geef hen de volgende instructie: "Bedenk een uitspraak van je ouders, leerkracht of een andere volwassene waarmee je het echt niet eens bent. Die uitspraak gaat over een visie op onze samenleving, het milieu, beroepskeuze voor later, geld, manieren om dit geld te verdienen of uit te geven, armoede, ongelijkheid... onderwerpen die ook in het stuk aan bod komen."

"Bedenk tegenargumenten voor beide partijen en schrijf zo een dialoogje uit (max elk 10 replieken). Verzin een einde van het conflict: een verzoening, slaande deuren of een einde waarbij één van de partijen overtuigd is van het gelijk van de ander."

Deze oefening gaat over het opbouwen van argumenten en kan leerlingen helpen nadenken over de inhoud die worden aangekaart in de voorstelling. Natuurlijk kunnen de dialoogjes een startpunt zijn om een klasgesprek op gang te brengen.

Uitspraken over olie en klimaat (15 min.)

Een aantal uitspraken waar leerlingen op kunnen reageren, als basis om een gesprek op gang te brengen:

- "Er zijn in de westelijke Amazone meer dan 180 terreinen bestemd voor de ontginning van olie- en gas, ter grootte van 24 maal de oppervlakte van België."
- "In het Amazonegebied in Ecuador alléén is naar schatting 60 miljoen liter aardolie en 70 miljard liter giftige boorvloeistoffen geloosd doordat er gebruik werd gemaakt van goedkope technologie. Zowel het bedrijf als de overheid waren hiervan op de hoogte."
- "Inkomsten uit de ontginning van aardolie zijn erg belangrijk voor de economie van een land als Ecuador."
- "Wereldwijd worden olie-, gas- en steenkoolbedrijven per minuut met 10 miljoen dollar gesubsidieerd. Dat is meer dan alle overheden ter wereld samen besteden aan gezondheidszorg." (Bron: [IMF](#))
- Een uitspraak van zakenman Willy Naessens, handelaar in zwembaden: "Van mij mag het gerust twee graden warmer worden door de opwarming van de aarde. Het zou niet slecht zijn voor mijn zaken."
- Een uitspraak van een leerling: "Overheden zouden beter wat meer naar hun burgers luisteren en zorgen voor een sterk klimaatakkoord in Parijs."
- "Door onze economie in navolging van de natuur te ontwikkelen, kunnen we efficiënt gebruik maken van energie en natuurlijke hulpbronnen, zonder afval, en kunnen we honderden miljoenen banen scheppen." Gunter Pauli, voormalig directeur van Ecover en lid van de Club van Rome